

Loksa Gümnaasium

ORGANISEERITUD SUUSASPORDI ALGUS
KOLGAKÜLAS 1965-1975
Uurimistöö

Nimi: Pent Paalberg

Klass: 11.a

Juhendaja: Valvi Joaväli

Loksa 2014

SISUKORD

ANNOTATSIOON.....	4
ANNOTATION.....	5
SISSEJUHATUS	6
1. TEOREETILINE OSA	8
1.1. Suusatamine	8
1.2. Suusatamise lühiajalugu maailmas	8
1.3. Suusatamise lühiajalugu Eestis	9
1.3.1. Algusaastad	9
1.3.2. Suusavarustus	10
1.3.3. Olulisemad võistlused sõjaeelsel perioodil	10
1.3.4. Sõjajärgsed aastad	11
2. MATERJAL JA METOODIKA.....	12
2.1. Uuritava materjali lähtealus	12
2.2. Miks valiti suusatreeningud	13
2.3. Millises vanuses alustati suusatreeninguid	14
2.4. Treenerid	15
2.5. Treeningutel osalejad	16
2.6. Treeningmetoodika	17
2.7. Treeninglaagrid	17
2.8. Suusaradade hooldamine	18
2.9. Suusavarustus.....	19
2.10. Võistlustel osalemine	19
2.11. Võistlustulemused.....	20
2.12. Suusabaasi ehitamine	20
2.13. Treenijate sportimisharrastus tänapäeval.....	21
2.14. Kolgaküla treeningrühm tänapäeval	22
3. MEELDEJÄÄNUD HETKI TREENINGPÄEVADELT	24
KOKKUVÕTE	28
KASUTATUD KIRJANDUS	29
LISAD	32
Lisa 1. Võistluste tulemused	32
Lisa 2. Küsimustik	42

Lisa 3. Foto	43
Lisa 4. Foto	44
Lisa 5. Foto	45
Lisa 6. Foto	46
Lisa 7. Foto	47

ANNOTATSIOON

Loksa Gümnaasium

Organiseeritud suusaspordi algus Kolgakülas 1965-1975	
Mai 2014	Keel ja lehekülgede arv: eesti, 48 lk Allikad: 50 Lisad: 7
Töö peamiseks eesmärgiks oli koguda ja uurida inimeste mälus talletunud informatsiooni Kolgakülas toimunud suusatreeningute algusaastate kohta ning see salvestada. Autorile teadaolevalt ei ole seda teemat varem põhjalikumalt uuritud. Töö põhineb kirjalikel intervjuudel suusatreeningutel osalejatega ja arhiivimaterjalidel. Andmeid koguti suusatreeningute toimumise ja metoodika, suusatehnika ja varustuse, treenerite ja treeningutel osalejate, võistluste ja tulemuste kohta. Lisaks uuriti suusatamist käsitlevat kirjandust. Töö tulemusena saab ülevaate, kuidas toimusid treeningud siinses piirkonnas ja missuguseid tulemusi saavutasid Loksa kooli sportlased võistlustel. Ülevaatlikult on toodud seoseid tänapäeval Kolgakülas toimuvate treeningutega. Materjali illustreerimiseks on uurimistöös esitatud 4 diagrammi ja 5 fotot. Uurimisöö on ainulaadne omas valdkonnas ja seda on võimalik kasutada edasistes ulatuslikemates uuringutes, laiendades uuritavat perioodi kui ka sportlaste hulka.	
Võtmesõnad: suusatamine ja selle lähiajalugu, treeningmetoodika, suusavarustus, spordivõistlused ja –laagrid, võistluste statistika	
Töö autor: Pent Paalberg	allkiri:
Kaitsmisele lubatud:	
Juhendaja: Valvi Joaväli	allkiri:

ANNOTATION

Loksa Gümnaasium

The Start of organized cross-country skiing in Kolgaküla 1965-1975	
May 2014	Language and number of pages: Estonia, 48 p Sources: 50 Additions: 7
The main purpose of this work is to collect, research and store information about the early years of cross-country skiing trainings in Kolgaküla. According to the autor no such in-depth research has been conducted before. The work is based on the recollections from participants in the skiing events, interviews and archive materials. The data have been collected about trainings and methodology, technique and equipment, trainers and trainees, competitions and results. The literature on cross-country skiing has also been studied. The research paper offers a detailed overview on trainings in Kolgaküla area and tehe results of the students of Loksa school. The work also provides a summary about present-day cross-country skiing trainings in Kolgaküla. This original research paper can be used in futher studies about athlets and different periods.	
Keywords: skiing and its recent history, training methodology, skiing equipment, competitions and training camps, statistics of competitions	
Author: Pent Paalberg	Signature:
Accepted: Mentor: Valvi Joaväli	Signature:

SISSEJUHATUS

Uurimistöö „Organiseeritud suusapordi algus Kolgakülas 1965-1975“ teema valiku peamiseks ajendiks oli autori suur huvi suusatmise vastu. Et töö kirjutaja on ise aastaid suusaspordiga tegelenud ja teades kohaliku spordikogukonna kauaaegset spordiajalugu, süvenes mõte uurida suusategevuse algusaastaid.

Uurimistöö eesmärgiks oli koguda ja salvestada materjali inimestelt, kes aastatel 1965-1975 kuulusid Kolgakülas tegutsenud treeninggruppidesse ning tegelesid aktiivselt suusaelu edendamisega, esindades suusavõistlustel nii Loksa Keskkooli kui ka piirkonda. Et esimesed teadlikud treenijad on tänasel päeval juba küllaltki kõrges vanuses, oli oluline talletada võimalikult palju nende mälus säilinud informatsiooni. Uurimistöö lisaeesmärk oli kogutud materjali analüüsida ja üldistada ning koostada statistiline ülevaade nii Kolgaküla treeninggrupis harjutajate kui ka Loksa Keskkooli esindanud sportlaste võistlustulemustest maakondlikel ja vabariiklikel võistlustel.

Koduloolise uurimistöö kaudne eesmärk on ka teavitada tänapäeval piirkonnas elavaid noori Kolgaküla suusaspordi hiilgeaastatest, mil kuuluti vabariigi paremikku. Töös on põgusalt näidatud ka toonase tegevuse mõju tänasesse päeva: viiskümmend aastat tagasi aktiivselt tegutsenud õppursportlased annavad oma teadmisi ja kogemusi edasi tänapäeval Kolgakülas harjutavatele noortele.

Uurimistöö eesmärgiks võib pidada ka eeltöö koostamist mõne mahukama koduloolise uurimuse või kogukonna spordiajalugu käsitleva kirjutise tarbeks. Käesolev uurimistöö hõlmab ainult esimest kümmet aastat Kolgaküla organiseeritud suusaspordist, kuid treeninggruppide tegevus Harju rajooni spordikooli koosseisus jätkus aastani 1992.

Uurimistöö esimeses peatükis antakse lühiülevaade suusatamise algusaastatest nii maailmas kui Eestis. Teises peatükis keskendutakse organiseeritud suusaspordi algusaastatele Kolgakülas: treenijad-treenerid, treeningmetoodika, suusavarustus jms. Kolmas osa on koostatud küsimustele vastanute eredamatest muljetest ja meeldesööbinud hetkedest. Lisades on esitatud erinev statistika (Kolgaküla sportlaste tulemused üle-eestilistel või siis piirkondlikel võistlustel), treeningrühmades osalenutele esitatud küsimustik ja tööd illustreerivad fotod.

Uurimistöö koostamiseks intervjueriti nii suuliselt kui kirjalikult teemaga seotud inimesi, töötati läbi Eesti Riigiarhiivi Tallinna ja Rakvere osakondades leiduvad uuritavat perioodi puudutavad arhivaalid; teoreetiline materjal koguti eestikeelsest kirjandusest.

Käesolev uurimistöö on oma valdkonnas teedrajav ja seetõttu puuduvad sama teemat käsitlevad kirjalikud allikad, millele toetuda. Töö ei pretendeeri absoluutsele objektiivsusele, sest kajastamist leidnud seigad on talletatud inimeste mälu järgi, seega subjektiivsed.

Uurimistöö kirjutamise käigus kerkisid esile ka mitmed takistused. Kirjalike allikate otsingul selgus, et spordikoolide omaaegse katusorganisatsiooni, Harju rajooni RSN j.a Kehakultuuri- ja Spordikomitee tegevuse lõppedes ja reorganiseerimise tulemusena on kogu arhiivimaterjal laiali jagatud erinevate institutsioonide vahel ja seda täielikult kokku koguda üsna keeruline. Arhivaalidega tutvudes ilmnes, et protokollides esineb palju ebatäpsusi nimede õigekirjas ja aastaarvudes. Loksa Keskkooli kroonikaraamatutes oli spordivaldkonda kirjeldatud ebaühtlaselt. Mõnel õppeaastal puudusid üldse spordivõistlusi ja seal osalenud sportlasi kajastavad kirjutised. Lisaks oli keeruline tagasi saada kõiki väljastatud küsimustikke, ka korduvatele järelepärimistele jäeti vastamata. Probleemiks oli ühtsete seisukohtade kujundamine küsimustike vastustes. Ilmnes sarnaseid meenutusi ja seisukohti, kuid oli ka vastuolusid ja -rääkivusi.

Tänuõnad abi eest uurimistöö koostamisel kuuluvad juhendajale Valvi Joaväljale, Harjumaa Spordiliidu peaspetsialistile Rein Suppile esmase informatsiooni eest, Loksa Gümnaasiumi õpetajatele Linda Aasrannale ja Malle Krusellile kontaktide muretsemise eest, Helges Mändmetsale fotode ja laialdaste teadmiste eest, samuti kõikidele küsimustikele vastanud inimestele.

1. TEOREETILINE OSA

1.1. Suusatamine

Suusatamine ehk suuskadel liikumine. Olenevalt maastikust, suusarajast ja lumeoludest kasutatakse vahelduv- ja paaristõukelist sõiduviisi (klassikalist) või uisustiili (vabastiili). Võistlusspordina harrastatakse laskesuusatamist, murdmaasuusatamist, mäesuusatamist ning suusaorienteerumist. Võisteldakse ka kahevõistluses, mis koosneb suusahüpetest ja murdmaasuusatamisest, suusahüpetes ja hobuse või mootorratta slepis sõites (skijöring). (Eller, 1996).

1.2. Suusatamise lühiajalugu maailmas

Suusatamine on tuhandeid aastaid vana. Inimene mõistis ühel hetkel, et küttida paksus lumes on palju lihtsam siis, kui astuda oksale. Kulus veel natuke aega ja ta hakkas roigast endaga kaasas kandma, vältimaks lumme vajumist. See on kõige tõenäolisem oletus, kuidas tekkis suusatamine. (Männiste, Pärtelpoeg 1974).

On väidetud ka, et Soome, Norra, Rootsi ja Venemaa territooriumil elavad laplastest kütid hakkasid suuski kasutama 3. aastatuhande alguses eKr. Siiski pole selge, kes suusad leiutas. Kaljujoonised Venemaal Valge mere ja Oneega lahe ääres näitavad, et inimesed tundsid suuski enam kui 5 tuhat aastat tagasi. Hästi säilinud suuski on leitud ka rabapinnasest nii Soomes kui ka Rootsis. Tolleaegsed suusad erinesid selgesti oma tänapäevastest sugulastest, tõenäoliselt olid nad valmistatud suurte loomade luudest ja jala külge kinnitati neid nahkrihmade abil. (Challoner, 2010).

1890. aastal avaldatud teoses „Suuskadel läbi Gröönimaa“ andis Fridtjof Nansen esimese teaduslikult põhjendatud selgituse suuskade kujunemise kohta. (Männiste, Pärtelpoeg 1974) Tema teooria kohaselt võtsid suusad kõigepealt kasutusele Altai mägede ja Baikali järve piirkonnas elanud soome-ugri rahvad ning nende rändamisega jõudnud suusad Euroopasse, sealhulgas ka Skandinaaviasse.

Laialdaselt kasutasid suuski oma igapäevaelus Venemaa rahvad, näiteks kirgiise kutsusid hiinlased vahepeal *muma-tu-tšu* (tõlkes: *inimesed puujalgadel*). Jakuute on kirjeldatud pärsia kroonikates kui suure eduga kütte, kes lumel jalgade alla kinnitatud laudadega mööda lund jooksevad, lükates keppidega, nagu juhtides lootsikut vees. (Männiste, Pärtelpoeg 1974).

Norras talupojakunstiks kujunenud suusatamise alguseks peavad norrakad ise 1866. aastat, mil Morgedalis valmistati esimesed rihmsidemed, mis seoti suusa kinnihoidmiseks kindlalt ümber kanna. Tänu Sondre Nordheimi leiutisele oli palju kergem suuskadega pöörata ja sidemed võimaldasid sooritada ka hüppeid. Morgedali suusamehed said kuulsaks ja neid kutsuti üle maa demonstreerima uut suusakunsti. Aastal 1866 toimus Kristianias (Oslo) esimene ametlik võistlus, mille 100. juubelit tähistati pidulikult 1966. aasta suusatamise MM-võistlustega. 1877. aastal loodi esimene suusaklubi, mis sai suusavõistluste mälestuseks nime Kristinia. (Männiste, Pärtelpoeg 1974).

Kuni 1980. aastateni sõideti ainult klassikalises sõiduviisis. Ameeriklane Bill Koch oli üks esimesi, kes hakkas kasutama uisusammu, samal ajal võttis pooluisusammu kasutusele ka soomlane Pauli Siitonen. (wikipedia, 2014) Esimest korda sai uisusamm eraldi sõiduviisina kasutamiseõiguse 1987. a MM-I ja 1988. a taliolümpiamängudel.

1.3. Suusatamise lühiajalugu Eestis

1.3.1. Algusaastad

Kui kaugemale ulatuvad suusaspordi juured Eestis, selle üle on aegade jooksul küll arutletud, kuid täit selgust suusaspordi tekkimisest Eestimaal veel ei ole. Küll on aga kindel see, et suuski tundsid eestlased ilmselt nagu ka meie põhjanaabrid juba sadu aastaid tagasi. Soome-ugri rahvad kasutasid suuski looduses liikumiseks, jahiretkedel käimiseks, metsas tööülesannete täitmiseks, aga mitte sportlikuks harrastuseks. (Lääne, 2007).

Spordialana sai suusatamine tuule tiibadesse 19. sajandi viimasel kümnendil, kui Soome lahe põhjakaldalt jõudsid suusad Eestisse. Esimeseks eesti suusatajaks peetakse keeleteadlast ja hilisemat suursaadikut dr Oskar Kallast, kes väidetavalt tõi 1892. aastal Eestisse ka esimese suusapaari. Tartus tegutsenud vene tudengite spordiselts Sport korraldas teadaolevalt esimesed suusavõistlused 1912. aasta talvel. Tartu ümbruses jälgisid pealtvaatajad võistlejaid kui imeloomi, kes talvel, lauad jala küljes, lumes kahlasid. Enne I maailmasõda oli Tartu suusalembelisim paik Eestis, avatud oli isegi suusalaenutus, mis paraku ei osutunud eriti populaarseks. Suusatamine hakkas levima ka mujale Eestis, nii näiteks toimusid 1914. aasta veebruaris võistlused Viljandis, kus kohalik spordiselts Tulevik organiseeris suusajooksuvõistlused.

Aastaid 1927-1932 on nimetatud perioodiks, mil suusatamine kujunes arvestatavaks spordialaks. Suusaspordi algusperioodidel levis see peamiselt kaitsejõudude struktuuride kaudu. Tartu tudeng Arnold Veimre-Veiss sai suusatamise eestvedajaks 1920. aastatel, pärast Vabadussõjast tingitud pausi.

1.3.2. Suusavarustus

Sõjajärgses Eestis võib pidada parimaks suusameistriks narvalast Alfons Matsot (Lääne, 2007). Lihtsam oli sel ajal loetleda neid sportlasi, kes poleks sõitnud-võistelnud Matso valmistatud suuskadega. Narvalase treipinkide vahelt tulnud häid suuski võib pidada piirilinna suusaspordi edu üheks saladuseks. Matso õppis suuskade valmistamist soomlastelt, kes 1920-ndatel tulid eestlasi suusavalmistajate kursustel koolitama. Suusameister valmistas kõikidele narvalastele suusad tasuta ning värktuba, kus suuski valmistati, sai suusarahva kogunemis- ja spordijuttude vestmise kohaks. Matso valmistatud suusad olid tavalistest kergemad ja painduvamad, mis oli tingitud sellest, et suusad koosnesid mitmest kokkuliimitud kihist (tavaliselt valmistati ühest puuliigist). Loomulikult olid meistri poolt valmistatud suusad ka visuaalselt ilusamad ja nii mõnigi kord imetleti suuski rahvusvahelistel võistlustel kadedate nägudega (Lääne, 2007). Hiljem tegi Alfons Matso koostööd Karl Londi ja Aleksei Ilvesega, mille tagajärjel valmis Dünamo tehases uus seeria võistlussuuski ED-120, mis olid 200 g kergemad, painduvamad ja vastupidavamad kui seni kasutusel olnud.

1.3.3. Olulisemad võistlused sõjajärgsel perioodil

1936 osales Garmisch - Partenkircheni olümpial esimene Eesti sportlane Vello Kaaristo, kes saavutas maratonis 23. koha. (võistles A. Matso valmistatud suuskadel). Olümpial osales ka Saksamaal elanud mäesuusataja Karin Peckert-Forsman (Lääne, 2007). Organisatsiooniline töö suusaspordis käivitati Eestis 1930. aastate keskel ning hakkas II maailmasõja eel tulemusi andma. Üha rohkem näitasid end murdmaasuusatajate kõrval ka suusahüppajad, kahevõistlejad ja mäesuusatajad. Eesti-Läti maavõistlus suusatamises (see jäi 20. saj Eesti viimaseks maavõistluseks) toimus 13.-14. veebruaril 1940 Siguldas. Loodeti kerget võitu, kuid kaotati hoopis 29,5:43,5. Suurima süüdistuse osaliseks said toonased spordijuhid, kes tegid võistkonna koostamisel kummalisi otsuseid, jättes koju nii mõnegi sel talvel häid tulemusi näidanud suusamehe. Eestlased teenisid neljast alavõidust kaks – Vello Kaaristo 18 km distantsil ja Aleksander Peepre kahevõistluses. Seni oli lätlasi järjekindlalt Salpausselkä (Lahti, Soome) suusamängudel kindlalt võidetud. „Samad mehed, kelle võitmine meil siiani olnud naljamäng, näitasid haruldast suusatamisoskust ja sisukust, võites eranditult meie parimaid, välja arvatud V. Kaaristot,“ kommenteeris võistlust Aleksander Peepre.

Eesti suusaspordi normaalne areng lõppes 1940. aastal alanud okupatsiooni ning aasta hiljem kohale jõudnud sõjaga. Meie suusaspordi esimene periood oli lõppenud, see pakkus küll

rohkem kaotusevalu kui võidurõõmu, aga ometi hakkas suusatamine eestlaste seas oma leviala kasvatama.

1.3.4. Sõjajärgsed aastad

1940/50-ndate suurim nimi eesti suusaspordis oli Karl Lont, kes kuulus aastatel 1946-1953 ka Nõukogude Liidu koondisesse. Ta oli mitmekordne Eesti meister, kuid selle kaheksa hooaja jooksul ei õnnestunud tal koondise eest väljaspool N Liidu piire võistelda, ikka ja jälle leiti selleks mõni „mõjuv“ põhjus. Lõpuks kaotas Nõukogude Liidu kiireim suusasprinter ja eeskujuliku tehnikaga Lont motivatsiooni ja ta tegi ise koondisega lõpparve. 1953. aastal toimus Võru - Kubijal Balti matš, kus osales ka NSV Liidu koondis. Lont võitis teatesõidu ja kaks individuaalset distantsi, edestades kõiki koondislasi. Pärast võistlust teatas eestlane treeneritele, et astub koondisest välja. Hilisemas elus sai Karl Lont tuntuks oma suusamäärete poolest, mida kasutati mitmekümneid aastaid. Ta töötas koondise abimehena ja juhtis eesti suusasporti 1966-1972.

1960-ndate aastate suusatamise suursündmus oli 16. jaanuaril 1960 toimunud Tartu maraton. Emajõe jäält alguse saanud 53 km pikkuse võistluse Käärikule võitis Rein Tikk. Võistlejaid oli 30, nende seas ka Laur Lukin ja Hain Kinks (hilisemad suusaspordi eestvedajad Eestis). Naiste distants oli 11 km lühem ja võitjana triumfeeris Helle Tallo-Ritsing.

1961. a. võitsid eestlased murdmaasuusatamises esimese üleliidulise teatemedali, seda 1962. aastal 4 X 10 km distantsil. Teatemeeskonda kuulusid Valeri Zelentsov, Arvi Oks, Heino Tšernjavski ja Rein Tikk.

1960-ndatel jõudis eesti suusatamine justkui uude ajajärku. Juba 1966. a andsid tulemused märku, et põlvkondade vahetus on lõppenud, ja eestlased tõusid rahvusvahelisele tasandile. Kuuekümnendad olid n-ö läbimurdeaastad ja järgnevad kümnendid pakkusid eestlastele palju uusi tähti ja tipphetki suusamaailmas.

2. MATERJAL JA METOODIKA

2.1. Uuritava materjali lähtealus

Uurimistöö ettevalmistusetapil töötati läbi Loksa kooli kroonikaraamat, et välja selgitada käsitletaval perioodil suusaspordiga tegelenud ja võistlustel kooli esindanud õpilased. Järgnevalt selekteeriti koostatud nimekirjast välja tol perioodil tõsisemalt treeninud inimesed. Valikute tegemisel nõustati kohaliku spordielu edendajatega, kes andsid olulist informatsiooni. Käsitletavate inimeste kontaktandmete leidmisel olid autorile abiks Loksa kooli kauaaegsed õpetajad.

Informatsiooni kogumise meetodiks valiti kirjalikud intervjuud. Küsimustiku koostamisel lähtuti töö eesmärkidest koguda võimalikult palju teavet 1965.-1975. a toimunud suusatreeningute, treeningmetoodika, suusavarustuse, treenimistingimuste kohta. Autor saatis kontaktidele välja 17 küsimustikku nii elektrooniliselt kui ka paberkandjal, millest tagasi saadi 12.

Tagastatud vastused süstematiseeriti ja püüti leida ühiseid seisukohti. Et vastused põhinesid peamiselt inimeste mälul, esines kogutud materjalis palju vasturääkivusi ja erinevaid seisukohti. Autor seadis endale ülesandeks selekteerida välja uurimistöö jaoks kõige olulisem informatsioon.

Materjali Kolgaküla treeninggrupis harjutajate ja Loksa kooli õpilaste võistlustel osalemise ning tulemuste kohta tuli hankida Eesti Riigiarhiivi Rakvere ja Tallinna osakondadest. Sealt saadud andmete põhjal koostati tabelid erinevate suuremate võistluste kohta. Tabelis on välja toodud võistluste nimi, toimumise aeg ja koht, õpilase/sportlase nimi, võistkond või kool, mida ta toona esindas, vanuseklass ja distants ning resultaat.

Uurimistöö materjali kogudes ja süstematiseerides võrreldi saadud tulemusi ülevaatlikult ka praeguse suusaeluga ja tänapäeval Kolgakülas treeniva õpilasgrupiga. Samuti on töös lühidalt välja toodud toonaste treenijate mõju tänapäevasele suusategevusele.

2.2. Miks valiti suusatreeningud

1960.a keskel Kolgakülas treeninggrupi kujunemiseks oli mitmeid objektiivseid ja subjektiivseid põhjusi:

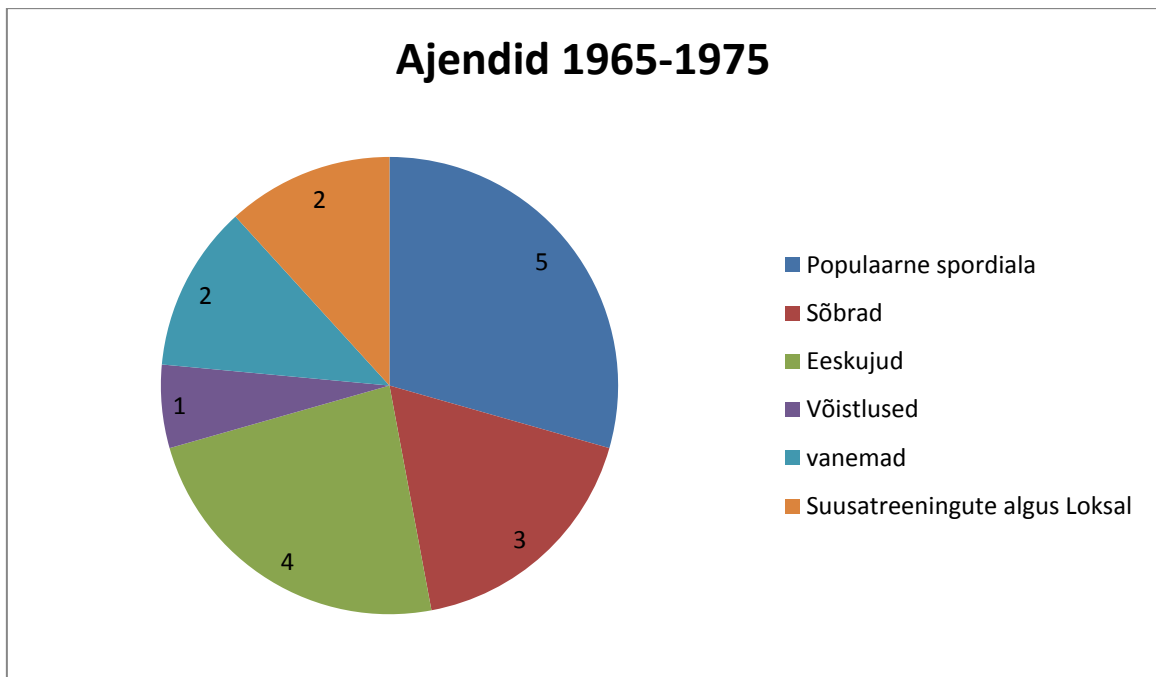
- suusatreeninguteks Kolgaküla maastiku ideaalne pinnareljeef;
- endise tippsportlase Heino Tšernjavski elukoht;
- murdmaasuusatamise populaarsuse tõus Eestis ;
- spordist huvitatud koolinoored.

Mis võib suunata inimest spordi juurde? Tänapäeval on kindlasti suurimad tagantöhitajad vanemad, aga ka sõbrad ja ümbritsev erinevaid sportimisvõimalusi pakkuv keskkond. Tihti minnakse igavusest sõbraga spordisaali kaasa või siis mängitakse naabruskonnaga palliväljakul.

Paljude küsimustele vastanute puhul ei olnud otseselt kindlat suunajat. Esimese asjaoluna mainiti üleüldist spordi populaarsust piirkonnas. Suusatamise populaarsuse põhjuseks oli kindlasti Kolgaküla ideaalne maastik ja kohalikud eeskujud, eelkõige Heino Tšernjavski, aga ka Peeter Laasik. Samas toodi esile ka kogukonna noorte sportlikku entusiasmi ja sõpradega lihtsalt kaasaminemist, millest hiljem kujunes välja tõsine treening. Mitmel juhul mängisid rolli ka vanemad, peamiselt isad, kes suunasid poisid-tüdrukud trenni. Suunajateks olid ka kooli õpetajad. Eeskujudena on vastanute valikuid mõjutanud ka vanemad vennad või teised suuremad poisid, kes tegelesid spordiga, spordimehi hoiti au sees.

Allpool esitatud diagramm (joonis 1) näitab, et kõige suurem trenni mineku ajend oli suusatamise tolleaegne populaarsus (41,66%). Lisaks võib välja tuua veel sõprade (25%) ja ees-kujude (33,33%) mõju, mis suunas lapsi treeningutel osalema. Ühte inimest (8,3%) motiveerisid ka võistlused, mis tõstsid kõvasti enesehinnangut ja andsid „jõudu“ edasitreenuks.

Numbrid diagrammil näitavad vastanute arvu. Mõni vastanu tõi välja mitu põhjust.

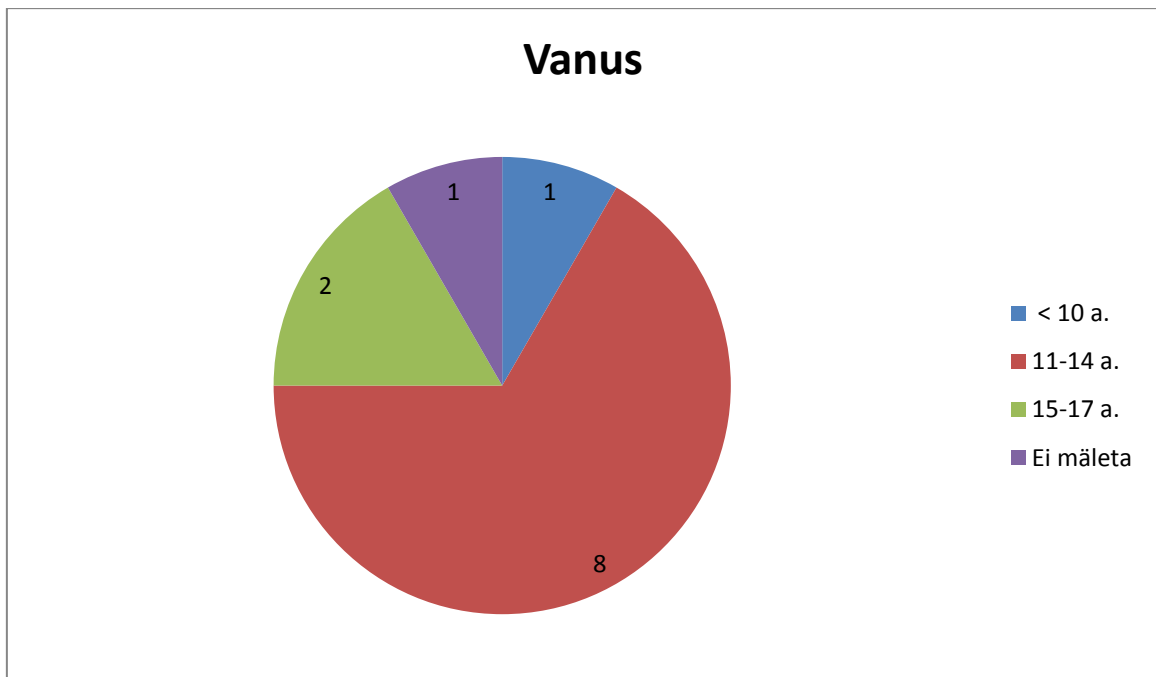
Joonis 1. Suusatreeningute valiku ajendid.

2.3. Millises vanuses alustati suusatreeninguid

Kaasajal tekitab palju poleemikat õige ja optimaalse vanuse leidmine nii üld- kui ka spetsiaaltreeninguteks. On spordialasid (ilu- ja riistvõimlemine), kus tipptulemusteni jõudmiseks tuleb sportlastel alustada eelkoolieas, paljudel spordialadel (näiteks heitealad kergejõustikus) jõutakse parimate saavutusteni kahekümnendate eluaastate lõpus. Suusatalvel 2013/2014 olid noorimad vabariiklikel võistlustel osalejad 8-aastased lapsed.

Käesoleva uurimistöö kaasosalised alustasid oma treeninguid väga erinevas vanuseastmes. Noorimad alustajad olid 11-aastased, kuid oli ka neid, kes tõsisemalt treenima asudes õppisid 9. klassis (sel ajal keskkooliklass) või olid 16-17-aastased. Uuritava perioodi kõige esimesed noorsuusatajad alustasid treeninguid 13-aastaselt, kuuludes C-vanuseklassi.

Diagrammilt (Joonis 2) võib välja lugeda, et peamiselt alustati suusatreeninguid 11-14-aastaselt, kuid oli nii vanemas eas alustajaid kui ka nooremaid.

Joonis 2. Suusatreeninguid alustanute vanus.

Praegu (2013-2014) Kolgakülas tegutseva suusagrupi harjutajate keskmine vanus on 10-12 aastat.

2.4. Treenerid

Uuritaval perioodil Kolgakülas tegutsenud treeneritena nimetati kolme inimest: Heino Tšernjavskit, Peeter Laasikut ja Maaja Laasikut (neiupõlvenimega Ardel). Loksa poiste esimeseks treeneriks, kes lastega tegeles, oli Peeter Laasik (hüüdnimega Pets), kes võttis esimesed treeningutel osalenud kaks poissi endaga jooksuringile kaasa. Hiljem asus ta tööle ka Loksa kooli juurde, kus eelnevalt oli suusatamist juhtinud Maaja Ardel.

Kolgakülas kujunes aga põhiliseks treeneriks **Heino Tšernjavski**, NSVL pronksmedali omanik suusatamises. Ta oli väga karismaatiline isiksus, osales ise, vaatamata oma vanusele, alati treeningutel ja tegi kõik harjutused kaasa. Töötades samal ajal Loksa kolhoosis, jätkus tal aega juhtida kohalikku suusatamist. Nagu endised õpilased meenutavad, sõitis sageli neil suuskadega kannul, et ei toimuks mingit „viilimist”. Tema treeningute põhieesmärgiks oli vastupidavuse suurendamine ja seega tegutses ta alati pikematel jooksu- ja suusaringidel grupi eesotsas „vedurina”. Ta ei kannatanud virisemist, oli sihikindel ja kannustas kogu aeg õpilasi. Heino Tšernjavski treeningmetoodika oli lihtne: suvel metsatöö ja jooks ning talvel koormustreeningud. Paljud on mäletanud teda mehena, kes oskas visata nalja ja mõjus suure autoriteedina laste seas. Kui tüdrukud olid treeningutel veidi väsinud ja jõuetud, siis Heino ei laitnud neid kunagi, vaid ütles enne saunaminekut: „Tüdrukud, katsuge veidi kaalust alla

võtta”. See tähendas: higestage laval ikka ka. Ta õpetas selgeks suuskade määrimise, varustuse hooldamise ja radade sisseajamise.

Peeter Laasik vastandas end Heino Tšernjavskile ja suutis välja murda tema metoodikast. Kui Heino Tšernjavski oli tugev praktik, siis Peeter Laasik panustas rohkem teoreetilisele osale, nagu seda on suusatehnika uurimine, harjutamine ja viimistlemine, mitmekülgsed treeningud (koormus, intensiiv, tehnika, kiirus jne), suusalaagrid (eriti Otepääl) nii enda kui teiste treeneritega. Algselt suusatasid Peeter Laasiku õpilased Loksal, rajad kulgesid ümber jõe. Hiljem, kui juba oldi tõsisemad harjutajad, hakati käima ka Kolgakülas. Kuna Peeter oli vanuselt noorem, siis oli tema läbisaamine ja suhtlus lastega ka teistsugune. Tema mitmekülgse treeningmetoodika alla kuulusid suvisel perioodil lisaks jooksmisele ka suusarolleritega sõitmine ja suusaimmitatsioon. Peeter Laasik oli esimene treener, kes seadis Loksa kandis sisse treeningpäevikute süsteemi ja nõudis õppuritelt selle täitmist. Suurepärase suhtlejana oli tal õpilastega väga hea läbisaamine. Ta ei esitanud nn karmi pedagoogi, aga teda kuulati ja austati. Ta oli avatud ja õpihimuline.

Oli välja kujunenud kaks koolkonda: üks Loksa kooli juures alevis elavatest poistest, mida juhendas Peeter Laasik, ja teine Heino Tšernjavski eestvedamisel Kolgakülas, kus osalejateks olid kohalikud noored.

Loksa kooli juures asus suusatreenerina esimesena tööle **Maaja Ardel (Laasik)**, kes on jäänud hoolealustele meelde noore ja energilise naisterahvana. Kõige paremini mäletatakse Maaja esimest treenerisuve, mil ta viis lapsed jalgrattamatkale Peipsi äärde, kus ööbiti telkides, püüti kala ja keedeti uhhaad.

2.5. Treeningutel osalejad

Küsimustele vastanute mälu järgi osales tollal aktiivselt treeningutel 10-15 õpilast, neile lisandusid nn pühapäevasuusatajad, kes käisid vaid 1-2 korda nädalas trennis. Lisaks lastele sportisid Kolgakülas ka kohalikud kolhoosimehed, nemad harrastasid seal koos lastega pallimänge. Õpilastest võtsid treeningutest osa Helges Mändmets, Aarne Viljasaar, Toomas Malva, Neeme Malva, Aarne Idavain, Urmas Idavain, Kuido Saarela, Urve Idavain, Eha Lehis, Enno Tšernjavski, Gunnar Vahtras, Urmas Krusell, Tõnis Arvisto, Toivo Lehis, Dina Karjus, Tiit Korman, Meelis Arulo, Peeter Kummer, Toivo Idavain, Anu Metsar, Erik Viirand, Peeter Kain, Kalev Teern, Tiit Idarand, Aivar Vaupere, Arvo Raudsepp, Katrin Lepna, Jüri Laasik, Svetlana Sanina. Eelpool nimetatud osalesid treeningutel eri aegadel.

Vastanute küsimustike põhjal ei saa täpselt öelda, mitu liiget kuulus samaaegselt treeninggruppi, samuti ei mäletata kõiki oma treeningkaaslasi.

2.6. Treeningmetoodika

Talvel treeniti suuskadel. Muutusi ainult treeningute pikkused ja intensiivsus. Loksa lapsed sõitsid sageli suuskadega mööda jõe kallast Kolgakülla ja tagasi. Kui alguses oli see lihtsalt trenn, siis hilisematel aastatel võis seda käsitleda kui soojendust ja lõdvestust, sest põhitreening toimus ikkagi Kolgakülas. Rajavalgustust toona muidugi ei olnud, nii et õhtuti tuli koju sõita pimedas. Vanemaks saanuna sõideti Kolgakülla bussiga, et sealseteks treeninguteks aega võita. Nädala esimese poole treeningud olid intensiivsed, sõideti põhiliselt 2 km pikkusel rajal temposõite. Nädala teises pooles treeningud pikenesid ja tempo langes, põhiliselt sõideti 5 km ja 10 km pikkusi radu. Suusatama hakati juba esimese lumekirmega. Kogu suusatamine toimus loomulikult klassikalises tehnikas.

Suvel olid treeningud mitmekesisemad. Käidi jooksmas, näiteks Nõmmeveskile. See ring kujunes tüdrukute lemmikuks. Algusaastatel oligi talvise hooaja ettevalmistuseks vaid mürdmaajooks, töö ehitusel või metsas, peasi, et võimalikult füüsiline. Muidugi lõpetasid iga treeningu pallimängud, kus osalesid ka treeninggruppi mittekuuluvad õpilased. Mängiti nii jalg-, korv- kui ka võrkpalli. Hiljem lisandus treeningkavva suvisel perioodil suusakeppidega jooks ehk suusaimmitatsioon (Lisa 3). Peeter Laasiku eestvedamisel hangiti suusarollerid, mis tegi võimalikuks suusatehnikat ka suvel harjutada. Suur osa suvisest perioodist kulus puhkusele, sest talveks oli vaja energiat koguda. Ühe erakordse näitena võib tuua Kolgakülas asunud saepurust suusaraja, millel suusutati ka suvel. Sinna rajati nii öelda renn, mille sees olid plastikgraanulid, mis aitasid libisemisele kaasa. Suusapõhjad immutati selle tarbeks EPO-liimiga.

Treeningutel Kolgakülas võis käia iga päev, kuid keskmiselt osaleti seal 4-5 korda nädalas, suurimad alaarmastajad aga treenisid 6-7 korda nädalas. Oli ka neid, kes jõudsid treeningutele vaid 2-3 korda. Esmaspäevadest kujunesid talvel puhkepäevad, sest sageli oldi just nädalavahetustel võistlustel. Võrreldes tänapäevaga võib märkida, et praegu toimuvad ametlikud treeningud Kolgakülas kaks korda nädalas. Loomulikult veedavad tõsisemad entusiastid suuskadel ka kuus kuni seitse päeva nädalas.

2.7. Treeninglaagrid

Treeninglaagrites toimub peamine ettevalmistus talviseks suusahooajaks. Esimesi treeninglaagreid Kolgakülas hakati korraldama alles 1960. aastate lõpul, mil oma tegevust alustasid

spordikoolid. Kolgakülas trennis käinud noortele toimusid esimesed laagrid treener Peeter Laasiku isakodu majas. Igal hommikul sõideti liinibussiga sinna ja õhtul jälle Loksale tagasi. Laagris määriti suuski, tehti trenni, järgnesid lõunasöök, väike puhkus ning siis jälle suuskadele. Kui treenijatele vanust juurde kogunes, muutusid laagrid sagedamaks ja hakkasid toimuma ka kaugemates paikades. Peeter Laasik mõistis, et suusatamiseks paremad tingimused on Lõuna-Eestis. Vahel oli laagriks ka raskel metsatööl käimine, kus koguti suurel hulgal võhma ja kilomeetreid. Laagrisse sõideti isegi Venemaale, näiteks Koola poolsaarele Apatitšisse. Eestis korraldati laagreid Otepääl, Käärikul, Aegviidus ja Haanjas, aga peamiselt trenniti ikka Kolgakülas.

Laagrite vedajaks oli Peeter Laasik. Lisaks Laasiku laagritele kutsuti edasijõudnud erinevate koondiste laagritesse. Näiteks 1965/66. aastal oli Helges Mändmets koos Harju rajooni koondisega nädal aega Elvas. Ta meenutab toonast treenimist: „Mäletan, kuidas meile püüti teha kõvasti intervalltreeninguid, et kiiruslikku vastupidavust saavutada. Ma tundsin ennast talve lõpus suhteliselt väsinuna. Sõna otseses mõttes viilisin ja püüdsin rohkem taastuda. Teised kihutasid kõvasti ja said kiita. Mind kanti juba maha. Võistlustel ei jõudnud keegi neist kahekümne hulka. Mina olin ühel distantsil 5. ja teisel 6.”

Samuti toimusid erinevad noortekoondiste laagrid. Kaugemates paikades korraldatud laagrite ajal tutvuti lisaks treeningutele ka ümbruskonna vaatamisväärsustega.

2.8. Suusaradade hooldamine

1960. aastatel rajamasinaid Kolgakülas veel ei olnud, seega tuli kõik suusarajad ise ajada ja korras hoida. Talvel aeti jäljed sisse trenni käigus: suuremad suusatajad ees ja nooremad nende jälgedes järel. Sõideti sisse n.ö kaksik, mis seisnes selles, et korraga tehti nii suusa- kui ka kepirada. Niisiis võis radade ajamist võtta ka kui treeningut. Võistlusmäärustikus oli toona kirjas, et kui jälg on vähemalt 6 korda üle sõidetud, võib seal võistlusi pidada.

Suvisel perioodil toimus pidev radade ettevalmistus ja profiilide muutmine. Eemaldati rajale langenud puud ja peale kasvav võsa. Sügiseti kaevati Valgejõe ürgoru kallastesse käsitsi uusi tõuse ja langusi, et rajad muutuksid veelgi raskemaks ja huvitavamaks. Algusaastate treenijate kätetööd võib veel tänasenigi näha. Radade ettevalmistustegevust juhtisid treenerid, eelkõige Heino Tšernjavski, töö tegijateks olid suusanoored.

2.9. Suusavarustus

Küsimustele vastanud mäletavad, et toona hoolitsesid kogu suusavarustuse eest lapsed juhendanud inimesed, kes hankisid suusad ja muu vajamineva Loksa koolist. Spordikoolide rajamisega kaasnes sealpoolne suusatarvikutega varustamine. Edasijõudnute, kes võistlesid juba rajooni koondises, varustuse eest hoolitsesid sealsete spordiühingute treenerid ja eestvedajad. Parematel suusatajatel kogunes mitu paari suuski ning kõige hinnalisemaid hoiti ainult võistlusteks.

Kolgaküla treenerite antud varustusse kuulusid treening- ja võistlussuusad, kepid ja saapad. Suusad olid kas Visu või Estonia, loomulikult olid need puusuusad. Tulemuslikumad treenijad said endale ka Järvineni suusad, mis olid toona kõige paremad. Keppideks olid alguses rasked metallist kepid, mille rõngad tehti sageli ise ümber. Samas valmistati mingil perioodil kergemaid keppe ka ise, seda tehti alumiiniumist toodetud võimlemisrõngastest. Edasijõudnutel olid Erikoiskilppa või siis lihtsalt rahvakeeli *kilpa-kepid*, mis olid valmistatud Soomes: kerged ja peenikesed bambusest suusakepid. Suusasaapad olid nahast, eest nelja auguga. Klambrid olid metallist ja nelja tihvliga, neid kutsuti *kukekateks*. Parematele suusatajatele anti Tšehhoslovakkias toodetud Botase suusasaapad.

Riietus oli lihtne: suusapluus, põlvikud ja põlvpüksid.

2.10. Võistlustel osalemine

Nagu tänapäeval toimusid ka tollel ajal võistlused enamasti nädalavahetustel. Võitlusi oli mitmel eri tasandil. Alguses tuli võistelda Kolgakülas treeningkatsevõistlustel või siis koolisisestel mõõduvõtmistel ja alles seejärel sai noorsportlane võimaluse minna kaugemale võistlema (Lisa 7).

Järgmise astmena toodi välja Harjumaa koolinoorte meistrivõistlused, kus esindati kooli. Toona toimusid need võistlused Kolgaküla suusaradadel, tänapäeval peetakse neid Kõrvemaal suusakeskuses.

Võitlused olid mitmepäevased ja kohaletulnud õpilased majutati Loksa kooli internaati ning klassiruumidesse. Seetõttu ei toimunud koolis ka reedeti ja laupäeviti tunde. Kooli kolm bussi olid pidevas töös, vedades õpilasi majutuse ja võistlusradade vahel. Osalejaid oli väga palju. (Lisa 6). Üks vastanu mäletab, et tüdrukute C-vanuseklassis oli osalejate arvuks 150 õpilast. Siia kõrvale võib esitada võrdluseks 2014. aasta Harjumaa meistrivõistluste T 14 vanuseklassi osalejate arvu – 3 neiu.

Harjumaa võistlustel silmapaistnud noored said kutse Harju rajooni koolinoorte koondisse ja seega avanes neil võimalus osaleda Eesti noorte meistrivõistlustel. Olulisemad võistlused toimusid enamasti Lõuna-Eestis, lisaks eelpool nimetatule ka koolinoorte talispartakiaadid ja KSÜ „Noorus” võistlused ajalehe Pionerskaja Pravda auhindadele (edaspidi lihtsalt Pionerskaja Pravda). Ei olnud erandlik käia võistlemas ka Venemaal, näiteks Norilskis või Sõktõvkaris. Seal peeti NSV Liidu teatud meistrivõistlusi, aga kuna suure Venemaa sportlased olid eesti poistest peajagu üle, siis kastutati neid võistlusi pigem kontrollina ja oma hetkeseisust aimusaamiseks.

Tänapäeval osaletakse endiselt Harjumaa meistrivõistlustel, aga osalejate arv jääb mitmekordselt alla tolleaegsetele võistlustele. Samamoodi võetakse osa Eesti Noorte Meistrivõistlustest ja väiksematest karikavõistlustest. Täna sel päeval on suusanoortel võimalus üksteiselt mõõtu võtta ka ETV- Swedbanki suusasarjas, mida 1960.-1970. aastatel ei korraldatud. Lumevabal perioodil osaleti erinevatel jooksuvõistlustel kas siis staadionil või murdmaal. Ka tänapäeval kuulub paljude noorsuusatajate treeningplaani osalemine erinevatel jooksuvõistlustel.

2.11. Võistlustulemused

Võistlustest statistilise ülevaate koostamiseks valiti välja üle-eestilised suusavõistlused ja kohaliku maakonna (rajooni) meistrivõistlused. Need võistlused olid iga-aastased ja toimusid üks kord aastas. Neil võistlustel osalesid Loksa kooli õpilased, esindades kas kooli või rajooni. Harju meistrivõistlustel osalesid ka Loksa kolhoosi (tabelis märges „Loksa“) koosseisus võistlevad Kolgaküla suusatreenerid ja endised koolinoored. Tabelisse on kantud andmed, tuginedes arhiivimaterjalidele. Protokollides ilmnes palju ebatäpsusi (nimede õigekiri ja küsitavused aastaarvudes), lisaks ei olnud võimalik leida iga aasta kohta tulemust. Tabelisse on kantud võistluste toimumise aeg ja koht, sportlase nimi ja võistkond, keda ta esindas, vanuseklass ja distants ning võistlustel saavutatud resultaat. Mõningate võistlustulemuste lõpus on ka võistkonna poolt saavutatud koht üldkokkuvõttes (arvestus teiste võistkondadega). Kaldkirjas on kirjutatud Loksa kooli ja Kolgaküla treeningrühma liikmete nimed, kui nad võistlesid rajooni koondises. (Lisa 1).

2.12. Suusabaasi ehitamine

Kuna teenijate arv Kolgakülas oli muutunud küllaltki suureks, siis oli vaja kohta, kus lastega tegeleda saaks. Selleks otsustati Heino Tšernjavski eestvedamisel rajada Kolgakülla suusabaas, mille ümber koonduks kohalik suusategevus. 1967. aastal läksid kohalikud poisid Heino Tšernjavski juhtimisel metsa palke tegema. Kuna mootorsaage ei olnud, lõigati

käsisaega 150 tihumeetrit palke, millest hakati ehitama Kolgaküla suusabaasi. Parksi paemurrust saadi käsitsi murdmisel vajalikud kivitükid. Kogu materjal veeti Kolgakülla kolhoosi autodega. Kuna 1968. aastal ehitati Kolgakülla sigalat, siis sai vajalikke tööriistu sealt laenata, paraku küll pärast tööpäeva lõppu, mille tõttu tuli suusabaasi ehitada sageli õhtupimeduses, abiks oli sel puhul puu otsa kinnitatud prožektor.

1968. aastaks oli hoonel katus peal. Seega sai esimese korruse ruume juba kasutama hakata. Sauna veel tollal polnud, seda hakati tegema 1969. aasta kevadel. Esimese suvega saadi maja põhimõtteliselt valmis. Teisel aastal hakati tegema põrandaid, lagesid ja aknaraame. Kogu töö toimus ühiskondlikus korras, palka kellelegi ei makstud. Külapoisid käisid ise töö, (Lisa 5) et raha teenida, mille eest osteti baasi ahjukestad, raadio, koroonalaud, hiljem ka lauatenнисalaud. Kui suusabaas valmis oli, tuli see ka arvele võtta. Heino Tšernjavski aktiivse asjaajamise tulemusena võeti maja lõpuks Loksa kolhoosi arvele, kuna see asus kolhoosi maa peal. Loksa kolhoos andis 1969. aastal 1000 rubla ning ehitusmehed, kes tegid siseviimistlust, pahteldasid ja värvisid ning rajasid selle raha eest lisaks ka ühe puukuuri. Kolgaküla suusabaas valmis lõplikult 1969. aastal.

2.13. Treenijate sportimisharrastus tänapäeval

Paljud 1960.-1970. aastatel treeningutel osalejad tegelevad suusatamisega siiaaani kas siis järjepidevalt või on nad pärast pikemat nn puhkeperioodi suusatamise enda jaoks taasavastanud. Enamasti tegeletakse suusatamisega hobikorras ja tervisesuusatamise tasemel. Kunagine treeningtegevus on mõjutanud ja kujundanud päris paljude eluteed. Toomas Malvast on saanud kehalise kasvatusõpetaja ja seega veedab ta iga talve suuskadel. Neeme Malva, kes pole küll suusatamisele selga pööranud, nimetab ennast spordiaktivistiks. Ta on üks Tamsalu AO suusaklubi asutajaliikmetest ja eestvedajatest, tegutsedes aktiivselt ka Lääne–Virumaa orienteerumiskolmapäevakutel.

Kõigi kohalike suusatajate ja miks mitte ka teiste spordialade harrastajate eeskujuks võib pidada Helges Mändmetsa, kes on tegelenud spordiga järjepidevalt 65 aastat. Ta on osalenud 28 Tartu Maratonil ning ühtlasi ka Wordloppet'i sarjas (maailmakarikasari pikamaasuusatamises). Kokkuvõtteks on ta osalenud 65 maratonil 13 riigis (Soomes, Rootsis, Norras, Poolas, Tsehhis, Šveitsis, Austrias, Saksamaal, Itaalias, Prantsusmaal, Ameerikas, Kanadas, Eestis). Ta on meenutanud oma maratone: „Neist kõige raskemaks, kuid kõige emotsionaalsemaks loen Norra 58 km pikkust Birkenbeinerrennet ja kergemaks Rootsi 90 km pikkust Vasaloppetit”.

Küsimustele vastanute hulgas leidub ka neid, kes tänasel päeval enam aktiivselt suusatamisega ei tegele. Kokkuvõtteks võib öelda, et peaaegu kõik koolipõlves treeningutel osalenud inimesed, tegelevad spordiga kas vähesel või rohkemal määral ka tänapäeval, on siis eesmärgiks tervise- või saavutussport.

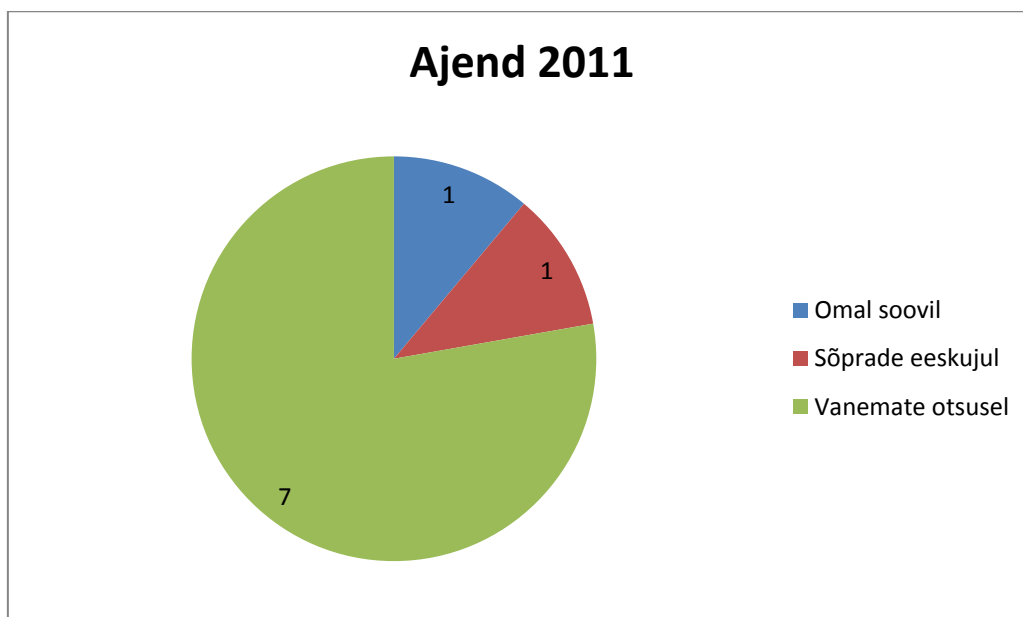
2.14. Kolgaküla treeningrühm tänapäeval

2011. aastal alustas Kolgakülas taas tööd noorte suusatajate treeningrühm, mille eestvedajaks oli 50 aastat tagasi Kolgaküla treeningrühmas suusaspordiga tegelenud Helges Mändmets. Lapse treenivad nii Helges kui ka Aarne Idavain, kes on samuti koolinoorena Kolgakülas suusaporti harrastanud. Praegu osaleb suusatreeningutel 23 noort suusatajat.

Et uurida noorsportlaste valikute tagamaid, väljastati lapsevanematele 12 küsimustikku (mõnest perest osaleb treeningutel mitu last). Tagastati 9 vastust. Lapsevanematele esitati 2 küsimust:

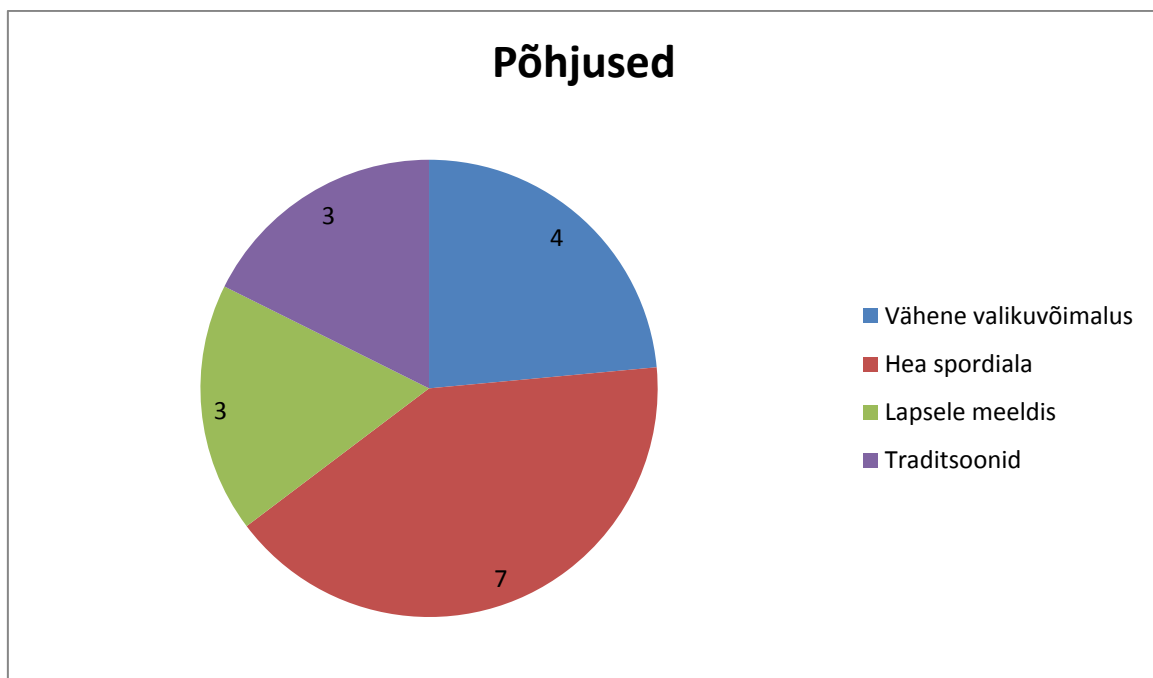
1. Mis ajendas lapse huvitegevuseks valima sporditreeninguid?
2. Miks valiti selleks suusatreeningud?

Lapsevanemate vastustest järeldub, et tänapäeval minnakse trenni hoopis teistsugustel põhjustel. Kui 50 aastat tagasi otsustasid treeningute kasuks lapsed ise, kas siis sõprade või kellegi teise eeskujul, siis tänapäeval teeb valikud eelkõige lapsevanem. Ainult 2 juhul üheksast vastanust tahtis laps ise või koos sõpradega trenni minna. 7 korral oli vanema soov, et laps osaleks regulaarselt treeningutel (Joonis 3).

Joonis 3. Suusatreeningute valiku ajendid

Põhjusi, miks valiti suusatreeningud, on mitmeid. Esmane ja kõige sagedasem põhjus, on see, et tegu on väga hea spordialaga. Suusatamine on paljusid lihaseid arendav ala, mis annab ka eeldused teiste spordialadega tegelemiseks. Suur pluss suusatamise juures on ka see, et treeningud toimuvad aastaringselt välistingimustes. Lapsevanemate otsuste aluseks oli ka alternatiivsete treeningrühmade puudumine siinses piirkonnas, mis ei jäta vanematele eriti valikuvõimalusi. Kolmel juhul on ala lapsele endale meeldinud. Samamoodi tuuakse põhjusena välja ka suusatreeningute aastatepikkune traditsioon nii Kolgakülas kui ka kogu Eestis. (Joonis 4).

Joonis 4 Põhjused, miks laps läks suusatreenni

3. MEELDEJÄÄNUD HETKI TREENINGPÄEVADELT

Kolgaküla treeninggrupis osalenud sportlastele saadetud küsimustikes paluti meenutada ja kirjeldada kõige eredamalt mällu sööbinud hetki, treeninguid, võistlusi. Alljärgnevalt esitatakse need valikuliselt, kokkuvõtvalt ja toimetatult.

Aarne Malva meenutab esimest reisi Venemaale. „Võistlustest on muidugi meelde jäänud esimene reis suurele Venemaale Sõktõvkari üleliidulistele maanoorte meistrivõistlustele, kuna olin arvatud Eesti Maanoorte koondisesse. See toimus keskkooli viimases klassis.“

Veel on ta meenutanud võistlust Krasnojarskis. „Meelde on jäänud tragikoomiline olukord Krasnojarskis Tuletõrjajate meistrivõistlustel 4 X 10 km teatesõidus. Oli kevadine aeg ja rada oli hommikul jäine ning kiskus sulale. Suusapoisina tead, et sellises olukorras saab suusa pidama ainult kliistriga ja suusad me nii ka ette valmistasime. Mina sõitsin teist vahetust ja vahetult enne teate saamist algas meeletu lumesadu. Keegi suuski ümber määrada ei jõudnud. Meie esimese vahetuse sõitja saabus esimesena umbes 30 sekundilise vahega. Rada oli muidugi minu rajale minnes täiesti täis sadanud. Minu ja teiste võistkondade vahe oli pool minutit ja lumesadu nii tugev, et ka nemad ei suutnud minuga vahet vähendada. Nii me sõitsime oma vahetuse teiste vahetustega võrreldes 10 minutit aeglasemalt.“

Ta meenutab ka oma esimest meistritiitlivõitu kui ka meeldejäävamat katkestamist. „Meelde on jäänud muidugi esimese Eesti meistrimedali võitmine Tallinna Pedagoogilise Instituudi võistkonnas. Kogemus on ka samal aastal Eesti Meistrivõistluste maratoni katkestamine liidrikohalt. Selle põhjustasid psühholoogilised tegurid ja ka väsimus.“

Väljaspool suusaradu on Aarnel nii mõndagi ette näidata: „Kogemus on ka Bakuriani kõrgmäestikulaagris treenimine. See oli ikka tõeliselt raske. Sealt alla tulles andis mäestikulaagri mõju küll tunda, jooksin 3000 m krossi ajaga 8:35 (see on kõrgeim klassist tulemus - autor). Olen ka Harju rajooni koolinoorte meister 1500 m, 2000 m takistusjooksus ja 3000 m jooksus, samuti krossijooksus. 1500 m olen jooksnud ajaga 4:04.“

Anu (Metsar) Are üheks meeldejäävaks ja põnevaks sündmuseks oli Kolgakülla suviseks harjutamiseks tehis-suusaraja valmistamine. „Selle ettevõtmise hingeks olid Peeter ja Maaja Laasik ning kaasa löid kõik, kes end vähegi suusatajaks pidasid. Teadmised ja tehnoloogia pärinesid Paul Pahlalt, kes ka ise oli Tallinnast kohale sõitnud ja töid juhendas. Ringi tõusuosa kaeti lihtsalt saepurukihiga, kuid raja tegi huvitavaks laskumisoosa uudse rajakattega katmine. Selleks segati suures vaadis valmis mingisugune piimjat värvi paksu hapukoore

taoline segu, mis valati seejärel ämbrite ja kastekannudega saepurualusele sissetambitud-suusajälgedesse. Mõne aja jooksul segu tahkestus ja siis lisati suusajälgedesse pisikesed valged hernest väiksemad graanulid. Seega libisesid (veeresid) laskumisel suusad plastmassi meenutavates rennides mööda graanuleid. Esialgu oli suvine suusatamine üpriski kütkestav, kuid peale esimese vaimustuse raugemist treenisime seal küll aeg-ajalt, kuid erilist populaarsust rada ei saavutanudki. Vahest oli üheks põhjuseks see, et ring oli lühikene - ainult üks pikk tõus ja laskumine. Samas oli seal harjutamine – eriti tõusul, kus suusk ikka sugugi ei libisenud - vaevanõudev tegevus ning muutus ka seetõttu kiiresti tüütavaks.“

Treeningutelt meenub talle nii mõndagi lõbusat. „Alljärgnev lugu juhtus Peeter Laasiku isatalus Allikal toimunud treeninglaagri ajal. Sel päeval oli väljas sula ilm ning selliseks puhuks olid meil kasutada legendaarse suusatreeneri-määrdekeetja Karl Londi tõrvamäärded. Määrisimegi siis tüdrukutega suusad ära, panime alla ja lükkasime end libisema. Aga üle öla tagasi vaadates ei uskunud me oma silmi: lumele olid jäänud kuus paralleelselt kulgevat süsimusta suusajälge. Kui suurem imestamine oli ära imestatud, asusime asja uurima, miks küll kõrgelthinnatud määre seekord mõne meetriga suusa alt kadus. Uurimise tulemus oli selline, millest saime toonust tõstva naerudopingu kogu päevaks – olime topsikud segi ajanud ja määrinud suuskadele alla Merikaru saapamääret!“

Teist meeldejäätavat seika treeningutelt meenutab ta järgmiselt. „Naljakas juhtum leidis aset pika jooksutreeningu ajal. Olime seekord Heino Tšernjavski juhtimisel, poisid ja tüdrukud koos, distantstreeningul marsruudil Kolgaküla – Käsmu – Võsu - Kolgaküla. Ühel metsateel joostes märkasime marjulisi – kaht naisterahvast - kes olid parasjagu tegevuses ettevõtmisega, kus ka keiser jalgsi käib. Kuigi olime pundiga, ei märganud nad meid enne, kui olime nendega peaaegu kohakuti ja Heino Tšernjavski hüüdis valju häälega: „Jõudu tööle, naised!“ Seepeale kostus valju kiljumist ja võsaraginat- ning läinud nad olidki!“

Heiki Laur meenutab suusalaagrit trener Peeter Laasiku juures. „Mäletan üht suusalaagrit, mille Pets (Peeter Laasik) korraldas oma vanematekodus Kolgakülas Allikul. Väga tore laager oli, tüdrukud-poisid koos, trenni sai intensiivselt tehtud, kuid sai ka näiteks muusikat (mingid Beatles'ite plaadid) kuulatud. Õnnetuseks avastas Petsi noorem vend Jüri Laasik oma vanematemajast, meie tollasest laagri/majutuspaigast, puskaripudeli, mille sisuga me Jüriaga siis lähemalt tutvust tegime. Tulemuseks maruvihane Pets (n.ö alkoholipruukimine ei läinud sporditegemisega tollal absoluutselt kokku), kes meid Jüriaga koos laagrist korrapealt koju kupatas. Hiljem ta siiski leebus ja kutsus vist paari päeva pärast isegi laagrisse tagasi.“

Helges Mändmets meenutab toonaseid võistlustel käimise tingimusi. „Olime Võrus maanoorte spartakiaadil ja hakkasime koos Kuido Saarelaga veoauto kastis, millele oli vineerist „putka“ peale ehitatud, koju sõitma. Olime väsinud ja näljas, väljas oli üle kahekümne kraadi külma. „Putka“ laes põles tuhm lambike, istusime puupinkidel. Auto loopis meid igasse ilmakaarde. Sooja tegime vahetevahel leeklambiga.“

Jüri Laurile meenub esmalt hoopis jooksuvõistlus. „Mäletan, kuidas kuskil Lõuna-Eestis krossijooksuvõistlustel üks Loksa poiss rajalt ära eksis ja puu alla konutama jäi, kust teised ta siis hiljem leidsid.“ Lisaks mäletab ta üht võistlust Lõuna-Eestis. „Veel meenub, kui võistlustel Lüllemäel viimaseks päevaks sula ilma tõttu nii vähe lund oli alles jäänud, et suusatamine rohkem kuppelmaastikul suuskadega jooksmist meenutas.“

Kõige mälestusterohkemaks kujunes aga sõit Venemaale. „Sõit Apatitõ linna talvisesse suusalaagrisse võttis ootamatu pöörde - nimelt lend Tallinnast Leningradi toimus viperusteta, aga lend Leningradist Kirovskisse hilines peaaegu ööpäeva ja seega otsustasime poistega mitte lennujaamas konutada, vaid natuke Leningradi linna kaema minna. Juhtus aga nii, et piletid unustati osta (komposteerida) ja jäimegi kontrolörile vahele, mispeale ta lasi lõpp-peatuses bussijuhil ukсед sulgeda ja tahtis ilmselt meid miilitsale üle anda. Meil aga ees lennukile minek ja kõik muu sellega kaasnev. Täpselt ei mäleta, kuidas, aga bussi ukse me lahti saime ja põgenemistee ette võtsime, nii kuis jalad võtsid. Oli seegi väikese treeningu eest. Apatitõs õhtul kinoseansil võis filmi lõppedes pingiridade all märgata üsna märkimisväärselt suuri päevalilleaseemnete kestade hunnikuid, mille olid kohalikud kinokülastajad seansi jooksul sinna puistanud - ei tea, kas oli elu närviline või lihtsalt nii head seemned. Apatitõst meenuvad veel ühed kohalikud võistlused, kus umbes 15-18-kraadise pakasega võis ühte palja ülakehaga meesvõistlejat näha, kellel ka kord või paar sellises vormis lumme kukkuda õnnestus, ainsaks ülakeha katteks võistleja number. Olid ajad ja kombed.“

Toonase treeneri **Maaja Laasiku** kõige meeldejäävam hetk leidis aset Otepääl toimud võistlustel. „Sõitsime järjekordselt Otepääle võistlema, üks poiss (tõenäoliselt Urmas Krusell -autor) aga hilines ja jäi bussist maha. Siis otsustas ta ise järele tulla. Sõitis bussiga Tartuni ja siis pani suusad alla. Otepääle oli 42 km. Kohale jõudis ta järgmisel päeval, kui pärast heinaküünis ööbimist leidis poisi üks taluomanik ja toimetas ta Otepääle (õnnelik õnnetus).“

Neeme Malva meenutab igapäevast treeningutel käimist. „Kolgakülla treeningutele sõitsime liinibussiga, õpilastele jagati tasuta sõidukaardid. Pärast trenni käisime saunas ning

mängisime baasis koroonat ja lauatennist. Teatud ajal anti trennis käijatele kooli sööklas hommikuti purk hapukoort, võileib ja tass teed.“

Ka **Toomas Krusellile** meenub toonane sööklakorraldus. „Spordikooli õpilased said sööklast tasuta hommikusöögi ja purgi hapukoort. See ilmselt oli ka kuidagi laagriga seotud.“ Tolleaegset kunstsuusarada, mis oli saepurust, meenutab ta järgmiselt. „Esimesed lõigud saepururadasid olid Kolgakülas vägevad.“ Toomasele meenuvad ka võistlused, kus ta ise ei võistelnud, aga osales korralduspoolel. „Sovetskaja Estonija võistlustel raja ääres märkijaks olemine tõstis kõvasti enesehinnangut, nägime võistlejaid naaberliiduvabariikidest päris lähedalt.“

Toomas Malva mäletab üht võistlust Võrus. „Tuleb meelde sõit võistlustele Võrru. Sõitsime sinna GAZ-51 furgoonautoga, soojenduseks väike ahi, mida ise puudega kütsime. Samal võistlusel murdsin distantsil kaks suuska. Alustasin "Visu" suuskadega, aga lõpetasin ühe "Estonia" ja ühe "Dünamo" suusaga.“

Treeninguid mäletab ta järgmiselt. „Treeningutest on meelde jäänud korvpallimängud, sõltumata ilmast. Vihmaga muutus väljak väga pehmeks ja poriseks. Pallilahingud olid vaatamata sellele armutud, kus sõber ei tundnud sõpra ega vend venda.“

Eha Žmenja (Lehis) mäletab, et treeningud olid peaaegu alati pingutust nõudvad. „Jooksime Heino järgi nii, et veremaitse suus. Maha ei jäänud. Nina nuuskamine jooksu ajal käis lõrtsti üle õla, ei mingit taskurätti ega näpu abi. Kui me olime trennis veidike väsinud ja viletsad, siis Heino ei laitnud kunagi, vaid ütles meile enne sauna: „Tüdrukud, katsuge veidi kaalust alla võtta“, see tähendas - higistage laval ka.“

Võistlustest meenutab ta järgmist. „Võistlustel oli minu murekohaks pea alati see, et teatesõidus pidin alati sõitma esimest vahetust, mis tähendas ühisstarti ja see mulle üldse ei meeldinud.“ Laagritest meenutab ta vaid mõnusat, positiivset ja head: „Otepäält meenub ka meie lemmikkook Aleksandri kook (väga magus), mida võisime süüa igal lõunal ja ikka isu otsa ei saanud. Teine lemmiksöök oli hapukoor suhkruga (terve klaasitäis korraga). Toitlustamine oli tookord tavaliselt Otepää sööklas.“

Kõige selgemalt meenub aga üks negatiivne kogemus võistlustel. „Üks esimesi koolinoorte võistlusi toimus Viljandis. Kohale jõudsime eelmisel päeval. Järgmisel hommikul oli mul 39 kraadi palavik ja minu võistlus möödus voodis teki all. See on siiani mees.“ Meenub ka positiivset. „Huvitav oli reis Jõudi suusavõistlustele Venemaale Norilskisse. Tolle aja kohta kaugel sõit lennukiga läbi Moskva oli vägagi põnev. Mäletan, et võistlustulemused olid suhteliselt head.“

KOKKUVÕTE

Uurimistöö „Organiseeritud suusaspordi algus Kolgakülas 1965-1975“ kajastab ülevaatlilikult suusaspordi algusaastaid maailmas, Eestis ja Kolgakülas.

Uurimuse algul püstitatud eesmärgid said täidetud. Küsimustike põhjal kogutud informatsioon on esmakordselt kirja pandud, salvestatud ning analüüsitud. Kolgaküla esimestes treeninggruppides osalenud on meenutanud oma treeninguid, treenereid ja nende metoodikat, ülevaade on saadud tolleaegsetest treeningtingimustest ja –varustusest. Suusaspordiga tehti algust erinevatel põhjustel vanuses 10-17 aastat. Kolgaküla maastik oli ideaalne treeninguteks, kuid sobivad suusarajad tuli treeneritel oma õpilastega ise rajada ning neid pidevalt hooldada. Suusavarustus võrreldes tänapäevaga oli algeline, kuid kõike korvas noorsportlaste suur tahe ja armastus suusatamise vastu. Treeningmetoodikas toetuti endistele põhimõtetele, kuid otsiti ka uusi lahendusi. Uurimistöö annab vastuse küsimusele, kuidas eesti suusaspordi läbimurdeaastatel ulatus suusatamise suur populaarsus ka Loksa piirkonda ja mõjutas siinsete koolinoorte treeninguid.

Uurimistöös püüti ülevaatlilikult näidata ka esimestes treeninggruppides harjutanute tegevuse mõju tänapäeval, samuti võrrelda treening- ja võistlustingimusi 50 aastat tagasi ning tänapäeval. Illustreerivad diagrammid näitavad treeningute alustajate vanust ning valiku põhjusi enne ja nüüd. Uurimistöö kaudne eesmärk oli teavitada tänaseid Loksa kooli õpilasi suusaspordi hiilge-aegadest aastakümneid tagasi, mil murdmaasuusatamisega tegeles palju koolinoori, kellest parimaid kutsuti korduvalt ka rajooni koondisesse. Kuigi suusatamist peetakse ka tänapäeval eestlaste rahvusspordialaks, ei ole see koolinoorte hulgas nii populaarne ja võistlustel osalejaid on tunduvalt vähem, kui 1960.-70.aastatel.

Kuna töö põhineb suuremas osas inimeste mälul, ei pruugi kõik andmed sajaprotsendiliselt tõesed olla. Küll toetuvad kirjalikele materjalidele võistlustulemused, mis on kogutud arhiivimaterjalidest. Töö valmimise muutis keerukaks osade küsimustike mittetagasisaamine, ja seega võisid jääda paljud olulised seigad tolleaegsest suusategevusest tööst välja.

Uurimistööga kogutud materjal võiks olla tulevikus aluseks mahukamale tööle, kus uuritakse suusategevuse jätkumist Kolgakülas kuni 1992. aastani, mil laste- ja noorte spordikoolid lõpetasid oma tegevuse. Suusatamine oli kooliõpilaste hulgas populaarne ja Kolgakülas harjutanute suurepäraseid võistlustulemused ning treenerite hea töö on teada suusaringkondades ka tänapäeval.

KASUTATUD KIRJANDUS

Ajalehe „Pionerskaja Pravda” auhinnale peetavate vabariiklike suusatamisvõistluste koondprotokoll ja ülesandmislehed. 1973. Eesti Riigiarhiiv, f 2225, nim 1, s 969

Ajalehe „Pionerskaja Pravda” auhinnale peetavate vabariiklike suusavõistluste koondprotokoll ja ülesandmislehed. 1972. Eesti Riigiarhiiv, f 2225, nim 1, s 900

Ajalehe „Pionerskaja Pravda” auhinnale toimunud suusatamisvõistluste koondprotokoll. 1974. Eesti Riigiarhiiv, f 2225, nim 1, s 1048

Ajalehe „Pionerskaja Pravda” suusatamisvõistluste protokollid ja ülesandmislehed. 1975. Eesti Riigiarhiiv, f 2225, nim 1, s 1128

1968. a ajalehe „Pionerskaja Pravda” auhinnale peetavate suusavõistluste resultaatide tabelid. 1968. Eesti Riigiarhiiv, f 2225, nim 1, s 491

Challone, J. 2009. 1001 leiutist, mis muutsid maailma. Tallinn: Varrak

Eestimaa talimängude ajalugu. [<http://www.joud.ee/g127/>] 18. aprill. 2014

Eesti NSV juunioride ja noorte esivõistlused murdmaasuusatamises. 1967. Eesti Riigiarhiiv, f 30, nim 5, s 338

Eesti NSV noorte "A" ja "B" klassi esivõistlused murdmaasuusatamises. Lüllemäe. 1974. Eesti Riigiarhiiv, f 30, nim 5, s 381

Eesti NSV 1969. a noorte esivõistlused murdmaasuusatamises 28. veebruarist - 3. märtsini 1969. a Otepääl. 1969. Eesti Riigiarhiiv f 30, nim 4, s 4146

Eesti NSV noorte esivõistlused murdmaasuusatamises 6.-8. märtsini 1970. a Otepääl. 1970. Eesti Riigiarhiiv, f 30, nim 4, s 4162

Eesti NSV 1973. a noorte esivõistlused murdmaasuusatamises. 1973. Eesti Riigiarhiiv, f 30, nim 4, s 5484

Eesti NSV 1975. a noorte esivõistlused murdmaasuusatamises. 1975. Eesti Riigiarhiiv, f 30, nim 4, s 5495

Eesti NSV 1968. a noorte esivõistlused murdmaasuusatamises. Viljandi. 1968. Eesti Riigiarhiiv, f 30, nim 5, s 344

Eesti NSV noorte esivõistlused murdmaasuusatamises. Otepää. 1969. Eesti Riigiarhiiv, f 30, nim 5, s 352

Eesti NSV noorte esivõistlused murdmaasuusatamises. Viljandi. 1971. Eesti Riigiarhiiv, f 30, nim 5, s 367

Eesti NSV noorte esivõistlused murdmaasuusatamises. Võru. Aegviidu. 1972. Eesti Riigiarhiiv, f 30, nim 5, s 371

Eller, M., Ennuste, Ü., Kaevats, Ü., Karjahärm, T., Kasemaa, K., Koger, T., Koppel, A., Risthein, E., Valt, L., Õiglane, H. 1996. Eesti Entsüklopeedia 9. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus

ENSV 1965. a noorte esivõistlused suusatamises . 1965. Eesti Riigiarhiiv, f 30, nim 4, s 3255

ENSV 1967. a noorte esivõistlused suusatamises. 1967. Eesti Riigiarhiiv, f 30, nim 4, s 3274

ENSV 1968. a noorte esivõistlused murdmaasuusatamises. 1968. Eesti Riigiarhiiv, f 30, nim 4, s 3287

ENSV noorte murdmaasuusatamise esivõistluste, märkorienteerumise meistrivõistluste jt ülevabariigiliste võistluste koondprotokollid. 1973. Eesti Riigiarhiiv, f 583HA nim 1 s 114

Harju rajooni 1968.a talispartakiaadi võistlusprotokollid. 1968. Eesti Riigiarhiiv, f 456HA nim 1, s 77

Kindel, M. 2008. Kolgaküla. Tallinn

KSÜ „Noorus” III talispartakiaad koondprotokollid. 1968. Eesti Riigiarhiiv, f 30 nim 4, s 2661

KSÜ „Noorus” IV talispartakiaadi võistluste protokollid 13.-16. veebruarini 1969. a. 1969. Eesti Riigiarhiiv, f 30, nim 4, s 3526

KSÜ „Noorus” VI talispartakiaadi võistluste protokollid 13. veebruar – 13. märts 1971. a. 1971. Eesti Riigiarhiiv, f 30, nim 4, s 3545

Lääne, T. 2007. Suusatamine- Eesti rahvusport. Tallinn: AS Ajakirjade Kirjastus

Murdmaasuusatamine. 2014. [<http://et.wikipedia.org/wiki/Murdmaasuusatamine>] 18.aprill. 2014

Männiste, A. & Pärtelpoeg, I. 1974. Suusatamine. Tallinn: Eesti Raamat

„Pionerskaja Pravda" suusavõistluste koondprotokoll ja ülesandmislehed. 1970. Eesti Riigiarhiiv, f 2252, nim 1, s 727

„Pionerskaja Pravda" suusavõistluste koondprotokoll ja ülesandmislehed. 1971. Eesti Riigiarhiiv, f 2225, nim 1, s 801

Rajooni meistrivõistluste koondprotokollid. 1970. Eesti Riigiarhiiv, f 583HA, nim 1, s 58

Rajooni 1972.a meistrivõistluste protokollid. 1972. Eesti Riigiarhiiv, f 583HA, nim 1, s 99

Rajooni 1973.a meistrivõistluste protokollid. 1973. Eesti Riigiarhiiv, f 583HA, nim 1, s 117

Rajooni 1974.a meistrivõistluste koondprotokollid. 1974. Eesti Riigiarhiiv, f 583HA, nim 1, s 138

Rajooni 1975. a meistrivõistluste koondprotokollid. 1975. Eesti Riigiarhiiv, f 583HA, nim 1, s 151

Rajooninõukogu talispartakiaadi esivõistluste protokollid. 1972. Eesti Riigiarhiiv, f 458HA, nim 1, s 125

Rajooni 1969.a talipüügi meistrivõistluste ja vabariigi noorte murdmaasuusatamise esivõistluste koondprotokollid. 1969. Eesti Riigiarhiiv, f 583HA, nim 1, s 38

II talispartakiaadi üldkokkuvõte, võistlejate paremusjärjestus ja teatmik (suusatamine, uisutamine, jäähoki). 1966. Eesti Riigiarhiiv, f 2225, nim 1, s 327

II talispartakiaadi suusatamisvõistluste koonprotokollid ja võistkondade ülesandmislehed. 1966. Eesti Riigiarhiiv, f 2225, nim 1, s 331

1965. a I talispartakiaadi murdmaasuusatamisvõistluste punktitalbid, koondprotokollid ja võistkondade ülesandmislehed. 1965. Eesti Riigiarhiiv, f 2225, nim 1, s 252

IV talispartakiaadi murdmaasuusatamise koondprotokoll. 1969. Eesti Riigiarhiiv, f 2225, nim 1, s 594

V talispartakiaadi murdmaasuusatamisvõistluste koondprotokollid. 1969. Eesti Riigiarhiiv, f 2225, nim 1, s 691

VI talispartakiaadi murdmaasuusatamisvõistluste koondprotokoll ja ülesandmislehed. 1971. Eesti Riigiarhiiv, f 2225, nim 1, s 769

VIII talispartakiaadi murdmaasuusatamise koondprotokoll. 1974. Eesti Riigiarhiiv, 1974. f 2225, nim 1, s 1017

VII talispartakiaadi murdmaasuusatamise võistluste protokollid. 1972. Eesti Riigiarhiiv, f 2225, nim 1, s 872

VIII talispartakiaadi murdmaasuusatamise võistluste koondprotokoll. 1973. Eesti Riigiarhiiv, f 2225, nim 1, s 936

VIII talispartakiaadi murdmaasuusatamise võistluste protokollid ja ülesandmislehed. 1975. Eesti Riigiarhiiv, f 2225, nim 1, s 1103

III talispartakiaadi suusatamisvõistluste tulemuste tabelid ja võistkondade ülesandmislehed. 1968. Eesti Riigiarhiiv, f 2225, nim 1, s 524

LISAD

Lisa 1. Võistluste tulemused

KSÜ „Noorus” Talispartakiaad

Kuupäev	Võistluspaik	Võistleja(d)	Võistkond	Vanuseklass ja distant	Koht
11.03.- 14.03. 1965	Viljandi	Anne Mellis, Helges Mändmets , Marju Laos, Aavo Teimann	Harju	B-klassi teatesõit	12
		Asta Allemann, Meelis Arulo , Ülvi Siilbaum, Guido Saarela	Harju	A-klassi teatesõit	12
		Meelis Pajula	Harju	PA 5 km	33
		Kuido Saarela			38
		Meelis Arulo			41
		Helges Mändmets		PB 3 km	32
		Helges Mändmets		PB 5 km	13
		Meelis Pajula		PA 10 km	34
		Kuido Saarela			37
		Meelis Arulo			46
16.02.- 18.02. 1968	Elva	Peeter Kummer	Harju	PA 15 km	55
		Raul Põldmaa		PB 10 km	36
		Aarne Viljasaar			52
		Toomas Malva			61
		Peeter Kummer			51
		Aarne Malva		PB 5 km	34
		Toomas Malva			55
		Aarne Viljasaar			67
14.02.- 16.02. 1969	Elva	Anu Metsar	Harju	TA 5 km	18
		Raul Põldmaa		PA 10 km	37
		Peeter Kummer		PA 10 km	40
		Aarne Malva		PB 5 km	17
		Toomas Malva			31
		Raimo Treisalt			43
		Aarne Idavain			57
		Aili Pettinen, Toomas Malva , Moonika Voog, Aarne Malva	Harju	B-klassi teatesõit	DSQ
		Marija Toots, Peeter Kummer , Anu Metsar , Raul Põldmaa	Harju	A-klassi teatesõit	9
		Peeter Kummer	Harju	PA 15 km	31
		Aarne Malva		PB 10 km	14

		Toomas Malva		PB 10 km	21
		Aarne Idavain		PB 10 km	39
		Raimo Treisalt		PB 10 km	41
		Anu Metsar		TA 8 km	14
20.02- 22.02. 1970	Võru-Kubija	Dina Karjus	Harju	TB 3 km	41
		Urve Kain			50
		Heikki Laur		PB 5 km	8
		Neeme Malva		PA 10 km	52
		Aarne Malva			16
		Aarne Viljasaar			19
		Toomas Malva			25
		Aarne Idavain			34
		Svetlana Sanina		TA 5 km	29
		Rimma Sepp, Aare Graubnik, Tiia Pettinen, Heikki Laur	Harju	B-klassi teatesõit 2+3+2+3 km	9
	Võru-Kubija	Vooga, Viljasaar, Sanina, Malva	Harju	A-klassi teatesõit 3+5+3+5 km	9
		Dina Karjus	Harju	TB 5 km	42
		Heikki Laur		PB 10 km	10
		Neeme Malva			44
		Aarne Malva		PA 15 km	8
		Aarne Viljasaar			18
		Toomas Malva			21
		Aarne Idavain			27
		Svetlana Sanina		TA 10 km	27
10.-13.03. 1971	Otepää	Aarne Viljasaar	Harju	PA 10 km	13
		Toomas Malva			14
		Heikki Laur		PB 5 km	9
		Neeme Malva			36
		Dina Karjus		TA 5 km	21
		Dina Karjus, Toomas Malva, Julie Tammets, Aarne Viljasaar	Harju	A-klassi teatesõit 3x5x3x5 km	7
		Krista Jürisoo, Neeme Malva , Sirje Mägi, Heikki Laur	Harju	B-klassi teatesõit 3x5x3x5 km	10
		Heikki Laur	Harju	PB 10 km	10
		Neeme Malva			18
		Aarne Viljasaar		PA 15 km	1
		Toomas Malva			18
		Dina Karjus		TA 9 km	18
10.-12.03. 1972	Võru Jaanimäe	Urve Idavain	Harju	TB 3 km	75
		Neeme Malva		PB 10 km	7
		Dina Karjus		TA 5 km	20

		Heikki Laur		PA 10 km	11
		Urmas Krusell			18
		Urve Idavain		TB 5 km	67
		Dina Karjus	Harju	TA 10 km	22
		Neeme Malva		PB 10 km	11
		Heikki Laur		PA 15 km	12
		Urmas Krusell			24
		D. Karjus, U. Krusell, L. Lepna, H. Laur	Harju	A-klassi teatesõit 3x5x3x5 km	8
		S.Mägi, N. Malva, U. Idavain, A.Pallase	Harju	B-klassi teatesõit 3x5x3x5 km	5
9-11.03. 1973	Otepää	Urve Idavain	Harju	TB 3 km	4
		Neeme Malva		PA 10km	7
		Toivo Idavain			8
		Urmas Idavain			9
		Urve Idavain		TB 5 km	40
		Urmas Idavain		PA 15 km	10
		Toomas Idavain			12
		Neeme Malva			15
08.03-10.03. 1974	Otepää	Tiit Idarand	Harju	PB 5 km	9
		Aare Malva			25
		Jüri Laur			36
		Urmas Idavain		PA 10 km	17
		Georg Klemets			32
		Toivo Idavain			Ei startinud
		Urve Idavain, Toivo Idavain, Sirje Mägi, Ado Pallase	Harju	A-klassi teatesõit 3+5+3+5 km	5
		Urve Idavain	Harju	TA 10 km	10
		Toivo Idavain		PA 10 km	6
		Georg Klemets			31
		Tiit Idarand		PB 10 km	4
		Aare Malva			22
02.03-04.03. 1975	Otepää	Tiit Idarand	Harju TSIK	PA 10 km	3
		Aare Malva	Harju TSIK		17-18
		Urve Idavain	Harju	TA 5 km	25
		E. Reima, U. Idavain, A. Malva, T. Idarand	Harju	A-klassi teatesõit	5

KSÜ „Noorus“ murdmaasuusatamise võistlused Pionerskaja Pravda auhindadele

10.03- 16.03. 1968	Aegviidu	–	Loksa Keskkool		10
28.02- 01.03. 1970	Viljandi	Jane Käärid	Loksa KK	Tütarlapsed 2 km	17
		Tiina Herman			30
		Urve Idavain			34
		Marge Malikova			50
		Peeter Kain		Poisid 3 km	14
		Georg Klemets			20
		Toomas Krusell			34
		Jüri Laasik			87
		Urve Idavain, Tiina Herman, Jane Käärid		Tütarlapsed 3x2 km	6
		Toomas Krusell, Georg Klemets, Peeter Kain		Poisid 3x3 km	6
27.02.- 28.02. 1971	–	Urve Idavain	Loksa KK	Tütarlapsed 3 km	14
		Eha Lehis			41
		Ruth Kivil			60
		Tiit Idarand		Poisid 3 km	22
		Jüri Laur			36
		Kalev Teern			48
		Margus Idavain			56
		Merike Mätlik, Ruth Kivil, Urve Idavain	Harju	Tüdrukute teatesõit 3x2 km	v.v (tule- must ei arvestatud, kuna võis- teldi rajoo- ni eest)
		Jüri Laur, Kalev Teern, Tiit Idarand	Loksa KK	Poiste teatesõit 3x3 km	11
24.02.- 25.02. 1973	Kadrina	Tiit Idarand	Loksa KK	Poisid B 5 km	3
		Jüri Laur			20

09.02.- 10.02. 1974	Jaanimäe	Aivo Jõesaar		Poisid 3 km (sündinud 1959/1960)	20
		Teet Veerla			27
		Oleg Saharjus			30
		Aleksander Totskih			42
		Aivar Saarmäe		Poisid 2 km (sündinud 1960/1961)	14
		Sergei Tiganik			51
		Igor Borissov			57
		Peeter Ojala			58
		Veerla, Saharjus, Totskih, Jõesaar		Poisid 4x10 km	10

ENSV noorte esivõistlused murdmaasuusatamises

28.02.-01.03. 1969	Otepää	Aarne Malva	Harju LNSK	PA 10 km	21
		Ennu Tšernjavski	Harju Jõud		34
		Toomas Malva	Harju LNSK		41
		Peeter Kummer			43
		Aarne Idavain			47
		Raimo Treisalt			49
		Arne Grubnik	Harju Jõud	PB 7 km	39
		Aarne Malva	Harju LNSK	PA 7 km	18
		Ennu Tšernjavski	Harju Jõud		25
		Toomas Malva	Harju LNSK		36
		Peeter Kummer			51
		Raimo Treisalt			53
		Aarne Idavain			54

		T. Malva, P. Kummer, Aarne Malva	Harju LNSK	PA 3x5 km	10
06.03.-08.03. 1970	Otepää	Heikki Laur	Harju LNSK	PB 5 km	12
		Arne Grubnik			23
		Neeme Malva			33
		Aarne Malva		PA 7 km	4
		Ennu Tšernjavski	Harju Jõud		14
		Aarne Viljasaar	Harju LNSK		23
		Toomas Malva			29
		(Viljasaar, T. Malva, A. Malva)		PA 3x5 km	5
		(Grubnik, N. Malva, H. Laur)		PB 3x5 km	7
		Heikki Laur		PB 5 km	10
		Arne Grubnik			17
		Neeme Malva	31		
		Aarne Malva	PA 10 km	11	
		Ennu Tšernjavski		Harju Jõud	14
		Aarne Viljasaar		Harju LNSK	22
		T. Malva			29
17.02.-19.02. 1973	Lüllemäe	Ene Reima, Ruth Kivil, Krista Lahi	Harju Kalev	TB 3x3 km	8
		Ly Mäe, Mare Naan, Eha Mäe	Harju LNSK		9
		Valdur Rüütel, Tiit Idarand, Tõnu Karp		PB 3x5 km	8
		Urmas Idavain, Toivo Idavain, Neeme Malva	Harju Jõud	PA 3x5 km	10
		Eerik	Harju		12

		Viirand, Peeter Kain , Jüri Trubotsev	LNSK		
		Eha Lehis	Harju Jõud	TB 3 km	19
		Urve Idavain			22
		Ruth Kivil	Harju Kalev		32
		Mare Naan	Harju LNSK		44
		Neeme Malva	Harju Jõud	PA 7 km	31
		Toivo Idavain			40
		Eerik Viirand	Harju SK		47
		Urmas Idavain	Harju Jõud		49
		Peeter Kain			54
		Tiit Idarand	Harju LNSK	PB 5km	43
		Jüri Laur			52
		Urve Idavain	Harju Jõud	TB 5 km	13
		Eha Lehis			18
		Ruth Kivil	Harju Kalev		32
		Neeme Malva	Harju Jõud	PA 10 km	54
		Toivo Idavain			54

Harju rajooni meistrivõistlused suusatamises

20.01.- 21.01. 1968	Kolgaküla	Ülle Lahesalu, Meeli Pendis, Anu Metsar	Loksa KK I	Naised 3x3 km	7
		Tatjana Ivanova, Maire Idavain, Maire Kalda	Loksa KK II		8
		Raul Põldmaa, Aarne Malva, Enno Tšernjavski, Helges Mändmets	„Loksa”	Mehed 4x5 km	2
		Peeter Sokolov,	Loksa KK I		7

		Aarne Viljasaar, Toomas Malva, Tiit Korman			
		Mart Idavain, Peeter Kaarman, Lembit Talpsepp, Aarne Idavain	Loksa KK I		8
		Mall Kiisa	„Loksa”	Naise 5 km	7
		Anu Metsar	Loksa KK		13
		Ülle Lahesalu			16
		Heino Tšernjavski	„Loksa”	Mehed 15 km	2
		Maido Lillep			5
		Helges Mändmets			10
		Peeter Laasik			11
		Uno Jõesaar			13
		Enno Tšernjavski			16
		Aarne Malva			23
		Tiit Korman	Loksa KK		24
		Vahur Õispuu	Loksa Kalev		34
		V.Snigerjov	Loksa Kalev		katkestas
			„Loksa” kolhoos	Kokkuvõte	2 (173 p)
			Loksa KK		3 (157 p)
			Loksa Kalev		0
10.01.- 11.01. 1970	Kolgaküla	Vendla, Londo, Metsar	Loksa kolhoos Kombineeritud	Naised 3 x 3 km	3
		Sanina, Kain, Karjus	Loksa KK		4
		A. Malva, T. Malva, Viljasaar, E. Tšernjavski	Loksa KK I	Mehed 4 x 5 km	6
		Laasik, Jõesaar, Mändmets, H.Tšernjavski	Loksa kolhoos		7
		Idavain, Süld, Kummer, Laur	Loksa KK II		8
		Treisalt, Talpsepp, N.	Loksa KK III		10

		Malva, Lehis			
		Metsar	Loksa Kolhoos	Naised 3 km	2
		Karjus	Loksa KK		8
		Londo	Loksa Kolhoos		10
		Sanina	Loksa KK		11
		H. Tšernjavski	Loksa Kolhoos	Mehed 5 km	5
		E. Tšernjavski	Loksa KK		8
		T. Malva			15
		Mändmets	Loksa Kolhoos		17
		Viljasaar	Loksa KK		18
		A. Malva			24
		Laur			27
		Kummer			30
		Laasik	Loksa Kolhoos		34
		Idavain	Loksa KK		36
		N. Malva			37
		Jõesaar	Loksa Kolhoos		38
		Süld	Loksa KK		45
		Lehis			49
		Treisalt			50
		Talpsepp			53
		Anu Metsar	Loksa Kolhoos	Naised 5 km	3
		Dina Karjus	Loksa KK		7
		Urve Kain			12
		Svetalana Sanina			14
		Kuido Saarela	Dünamo	Mehed 15 km	1
		Heino Tšernkavski	Loksa Kolhoos		7
		Aarne Malva	Loksa KK		10
		Toomas Malva			11
		Aarne Viljasaar			13
		Helges Mändmets	Loksa Kolhoos		16
		Ennu Tšernjavski			18
		Peeter Laasik	Loksa Kolhoos		22
		Aarne Idavain	Loksa KK		26

		Peeter Kummer			33
		Mati Süld			42
		Raido Põldmaa			
		Ülo Jõesaar	Loksa Kolhoos		katkestas
			Loksa KK		1 (209 p)
			Loksa Kolhoos		5 (143 p)
23.01.-24.01. 1970	Aegviidu	Svetlana Sanina	Loksa KK	Naised 5 km	4
		Urve Kain			Tühistatud
		Anu Metsar	„Loksa”		Tühistatud
		Dina Karjus	Loksa KK	Mehed 10 km	Katkestas
		Toomas Malva			5
		Heino Tšernjavski	„Loksa”		6
		Arne Grubnik	Loksa KK		10
		Neeme Malva			12
		Toivo Lehis			13
		Heiki Laur	Tallinna Dünamo		16
		Urmas Idavain	Loksa KK		21
		Aarne Idavain	Tallinna Dünamo		v.a.
		Urmas Krusell	Loksa KK		Tühistatud

Harju rajooni talispartakiaad

16.03-17.03. 1968	Kehra	Tšernjavski, Lillep, Laasik, Mändmets	Loksa	Mehed 4 x 5 km	2
		Jõesaar, Kummer, Idavain, Põldmaa	Loksa II		5
		Idavain, Londo, Metsar, Jürgens	Loksa	Naised 4 x 3	7
		Anu Metsar	Loksa	Tüdrukud 3 km	7
		Marie Idavain	Loksa		13
		Eva Jürgens	Loksa	Naised 5 km	6
		Ennu	Loksa	Poisid 5 km	2

		Tšernjavski		Mehed 10 km	
		Raul Põdmaa	Loksa		4
		Aarne Malva	Loksa		8
		Aarne Idavain	Loksa		15
		Peeter Kummer	Loksa		17
		Heino Tšernjavski	Loksa		3
		Helges Mändmets	Loksa		7
		Maido Lillep	Loksa		11
		Peeter Laasik	Loksa		13
		Ülo Jõesaar	Loksa		19

VSÜ „Jõud” II maatalimängud

1970	Võru	Aarne Malva	-	Noormehed 10 km	1
		Tšernjavski, Viljasaar, Malva	-	3x5 km	1

Lisa 2. Küsimustik

1. Mis ajendas teid minema suusatreeningutele? Kes oli suunajaks?
2. Kui vanalt hakkasite käima suusatreeningutel?

3. Kes oli teie esimene treener?
4. Mis meenub teile oma treenerist/treeneritest?
5. Kui palju inimesi osales toona treeningutel teie rühmas? Keda mäletate?
6. Milline oli treeningmetoodika talvel/suvel?
7. Kui tihti toimusid trennid?
8. Kas ja kui tihti toimusid laagrid? Mida seal tehti?
9. Kuidas hooldati suusaradu? Kes olid eestvedajad?
10. Kui tihti käidi võistlustel? Milliseid võistlusi mäletate?
11. Kas tegelete siiaamaani suusatamisega? Kui jah, siis kui tihti?
12. Mida peate oma suurimaks saavutuseks suusatajana?
13. Milline oli suusavarustus?
14. Kas varustus oli isiklik või treeningutel antud?
15. Mida mäletate suusabaasi ehitamisest?

Palun kirjeldage mõnd meeldejäänud hetke, olukorda, sündmust, kogemust, mälestust oma suusatreeningutest, laagritest, võistlustest

Lisa 3. Foto

Foto 1. Suvine suusaimmitatsiooni treening. (H. Mändmetsa erakogu)

Lisa 4. Foto

Foto 2. Suusatreeninguid alustati igas vanuses. (H. Mändmetsa erakogu)

Lisa 5. Foto

Foto 3. Heino Tšernjavski (pildi keskel) poistega suusabaasi ehitamas. (H. Mändmetsa erakogu).

Lisa 6. Foto

Foto 4. Võistlustel osaleti aktiivselt (taamal Kolgaküla suushüppemägi). (H. Mändmetsa erakogu).

Lisa 7. Foto

Foto 5. Võistlusteks suuskade määrimine. (H. Mändmetsa erakogu).